

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
หลวงศรีมโหสถแต่ง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าฉันทประภา

โปรดให้พิมพ์

เมื่อขลุ พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

๑๑

๑๑

เลข 895: ๑11
เรียก ศ 173 ค
หนังสือ 2468 ด.๓
เลขทะเบียน 115333
วัน เดือน ปี - 6 ก.พ. 2545

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
หลวงศรีมโหสถแต่ง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอินภาพรประภา

โปรดให้พิมพ์

เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ศูนย์วิทยบริการ สำนักบรรณรักษ์กาญจนาภิเษก

อธิบาย

โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ หลวงศรีมโหสถแต่ง หลวง
ศรีมโหสถคนนี้เป็นกวีซึ่งมีชื่อเสียงในสมัยเมื่อกองศรี
อยุธยาเป็นราชธานีคน ๑ บทกลอนที่หลวงศรีมโหสถ
แต่งไว้ ที่ปรากฏมี ๓ เรื่อง คือกาพย์ห่อโคลง ร้อง ๑
โคลงอักษรสามเรื่อง ๑ กับโคลงเฉลิมพระเกียรติ
เรื่อง ๑ ได้พิมพ์แล้วในหนังสือวิจิตรนิพนธ์ทั้ง ๓ เรื่อง
แต่หนังสือเฉลิมพระเกียรติเรื่องนี้ที่ปรากฏฉบับพิมพ์
ไว้ในหนังสือวิจิตรนิพนธ์แต่ก่อนบกพร่อง ขาดโคลงอยู่
อีกหลายบท หอพระสมุดฯ พึงหาฉบับบริบูรณ์ได้
จึงพิมพ์ให้ปรากฏในสมุดเล่มนี้เป็นครั้งแรก
โคลงหลวงศรีมโหสถเรื่องนี้ เป็นหนังสือสำคัญ
ในทางพงศาวดารด้วยอีกประการหนึ่ง ด้วยแต่งใน
รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ฯ แลกต่างถึงเหตุการณ์
ซึ่งมิได้ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารมีอยู่หลายข้อ
ควรผู้ศึกษาโบราณคดีจะใช้ตรวจสอบเรื่องพงศาวดาร
ตอนรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ได้ อีกอย่างหนึ่ง

๑๙.

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
หลวงศรีมหาสมุทร

๑	โคลงสี่ท่อน	เรื่องฤทธิ สี่เกล้า
	พรหมเมศแมนธรวงสีทนต์	เห็นอนาคต
	เชิญพระบันทมินทร์	รุ่งฟ้าดินขจร ฯ
	มาสำราญทุกขเร้า	มาถวาย
๒	พระยศปางให้ข้าว	ผ่องแผ้ว
	ใต้เศอภพังพรพรรณราย	พนวศ
	ในกาญจนบุรีหมาข	ทั่วให้ชมบุญ ฯ
	เมืองมิ่งมีช้างแก้ว	พลแสน
๓	พระยศปางคล้ายคลี่	หันเกล้า
	ราญรอบเวียงเชียงใหม่	นองนาศ ไปนา
	ลาวลาญคาศกินแดน	ทั่วทั่วทุกกรุง ฯ
	ไหวหวั่นพระฤทธิเร้า	

๑ รัชพระสมโพธิพัน
พุทธลีหิงค์จอมอารย
ยังพระนครสานัก
เทพภิเษกนรช้อย
๒ พระยคลือล่งทอง
ท้าวท้าวสาถลลวูล
หวังมาอยู่ประคิติน
โตนมกุกัมเกล้า
๓ มังนันทมิตรผู้เฝ้า
รัตนขรายรัตน
เปนนิตจลาพิท
มาอยู่ภักดิ์เข้า
๔ นิตกาจาเขศวรไท
นามขอไปขางสา
มาทูลสุวรรณบา
เปนนาทมุลิกาแล

๒
สงสาร
คลาศคาลัย
เกษมราชฎ
ชนไหวบูชา ๑
รวณิน
ฝ่ายเฝ้า
ทูลบาท
กลาตท้องโรงธาร ๑
กรงกษัตริย์
ผ่านเฝ้า
นฤปราช
คำควยใจเกษม ๑
จำปา
โรชแท้
ทูกราช
นอยนอภิวันท์ ๑

๓
๕ หนึ่งสามนตราชเชอ
นามชอตาแยงมะงา
ในเมืองมังกกาสา
มาพระนมนิ้วไหว
๖ ในกัมพูชผู้เอก
วินทปรักฐานไอ
เอาพระเศษภวไนย
ไปยกเป็นฉัตรกัน
๗ ขอลวายคอกไม้มาศ
ทูลขอขบไทยเทา
ภักดิ์คจเคิมเขา
หวังฟังพระยศกิง
๘ ถวายกฤษผู้เฝ้า
ทิงพวกพันวิพลายพงค์
ควรเปนช้านฝง
ทุกเทศทุกท้าวน้อม
รายา
เฝ้าไท
สิ้นราช
นอยนอภยังคม ๑
กรงไกร
อาสนน
ยกนาถ
ก่อให้คังตรง ๑
เงินแลลา
แต่งตั้ง
ภานราช
อยู่เท่ากัลปา ๑
งามยง
ลอบล้อม
จอมโลก
นอยนอภิวันท์ ๑

๑๒ บิตุราธิราชไท
นามอุปราชายศ
ทั้งนักรบยศ
มาเพอภักทมน

๑๓ ยามี่มลราชผู้
ไทรยหนประภีพรค
ผจงถวายคังถวายจ
ช่อพุ่มพวงดอกไม้

๑๔ พระยคปางข้าขอบ
คิกไทรทรชนครา
คือเมืองวิไชยา
แข่งแข่งทำยศยาม

๑๕ ครนังพระเคชไค
ให้ทหารราญรบ
ทระคคช่อทานทย
จับอรินไค

กัมพช
ใหญ่นัน
จรรยาทร
อยู่เงอมยทมาลัย ๑

มัยศ
หวานไหว
นาเลค
มาคทั้งเงินงาม ๑

เสมา
แต่ค้ำ
คิริราช
อยู่เพียงสิงคาล ๑

ครองภพ
รวยไว้
นองนาค ไปนา
พวกพ้องมาถวาย ๑

๑๖ พระยคปางคังแต่ง
ลพบุรีโบราณ
แถวสถลธัญจลทวาร
ข้อมเปรียบปรากการัน

๑๗ กสิทปราสาทสร้อย
สูงเทวีคธารมารุค
พรหมพิคครฉัตรเฉลิมสุค
นาคพะพานพคทลัน

๑๘ ครีมุขสิงทาสันแก้ว
คุมแวนแวนเวองฉาย
โรงธารก้านัดถวาย
งามเอนนณมิตเข้า

๑๙ พระมนเทียรถ้ำเทค
ขวาสุทธาสวรรยพรณ
ช้ายจันทรพิคาลวรรณ
พวยแพรงสุริยแล้ว

เวียงสถาน
ราชัน
วังราช
ก้อกงสีมา ๑

สมพท
ช่อช้น
เสาวภาคย์
เลียบเลอบลงมา ๑

กรองผลาย
รุ่งเร้า
อภิวาท
ยัวพามาคิน ๑

แถวถงัน
เพริศแพรว
เวจมาค
ส่องสูแสงจันทร ๑

๒๐ สนวนศรีพฤษชาติซ้อย หลายพรรณ
 งามดอกดวงไวยัน คลี่เคล้า
 คอจิตรลดาวัลย์ วชิราศ
 ยานแย่งคนธรรสเร้า เฟื่องฟุ้งจรถวาย ฯ
 ๒๑ อัครรย้อมโลกเกล้า ขนิษฐ
 องค์บรมพิษณราช ลีแท้
 เสกัจราวท่านท้าวอก บัศราศ
 พระเกียรติพระยศแล้ หลากล้ำไวยาณ ฯ
 ๒๒ มีสินธุสายลิตซัง ชลไส
 เติมแต่เศขริน ชอกชั้น
 พวยหลังลงไหล เชนงชาน
 วางทอทางคั่นคั่น สู่ห้องวังเวียง ฯ
 ๒๓ ชินเขาในเงอมแง้ เศขร
 ฟุ้งผุกโชนเชาะซอน คล้าวแคล้ว
 ออก मुखแห่งไกรสร ลีหราช
 ลงสระอัญชลแก้ว ชานช้องชลถวาย ฯ

๒๔ สรงเสริ์เสกคตคั่น โดยทาง
 ท่อหลังไหลเวียงนาง วิ่งน้ำ
 ลวักเฉวียนชำเนียนฉวาง วาริศ
 ชื่นออกเกสรเกล้า กลับแก้วโกมล ฯ
 ๒๕ พรายสายชลฉ่ำเพียง สิ้นธุสวรรค์
 ไร้วังรินพรอัยพรรณ แพร่งพร้อม
 แล้ลงหลังไหลจัด จนแจก ไปนา
 แวะวากหว่างเวียงอ้อม แบ่งน่านองแฉว ฯ
 ๒๖ สมบุรณพุลเกษครลวัน เกษมสุข
 ส้มเสพยัสโมสรสนก เรือยหล้า
 ส้าเกาเพี้ยยันทก ทรพีย่มาถ มานา
 สัมปัต.เสถานเกล้า กลาคคัวยสมภาร ฯ
 ๒๗ สรรเพ็ชฌัญประพาสพัน พนสณทั
 ชมช่อคองพวงผล โนม่น้อม
 ไก่สุ่มส่งเสาวคนธ์ รสรวด
 เขาทำถาวคคค้อม คล้าวคล้ายชลไหล ฯ

๔๘ เสรีจสงอภิเชกค้วย
 ถวายสิ่งอาภรณ์พัสด
 เพี้ยสองพิคานฉัตร
 อวยสังเวฬุพัสดแล้ว
 ๔๙ ทอดพริกสีทมิแล้วเล็ก
 ชูชำโรมทวเพลิง
 อวยบายข่าวงเดถึง
 ผุงญะราญท่วนหน้า
 ๕๐ สรวมพรพระผู้ก่อ
 เจริญมิ่งมงคลยศ
 ถวายสรวพคันจรท
 เสกที่สุเกยกแก้ว
 ๕๑ ทรงสารสวัสดิ์ลา
 ยรยาตรแสนยาก
 พลคชเชือกสนสลอน
 ทมอขัญชีชาญคคลัง

ชลรัตน
 อาสน์แก้ว
 ฐชมาศ
 นอบน้อมสคคี่ ฯ
 กาลเกลิง
 เตือกถ้ำ
 เทเวศร์
 ขู่เจ้าจอมพนม ฯ
 การคช
 เลิศแล้ว
 สิริภาษ
 ลั่นฆ้องไชยศรี ฯ
 ไกรสร
 แซ่ซ้อง
 เร็วรวค
 พรั่งพร้อมครุฑตาม ฯ

๕๒ เบิกโขนทวารเข้าป่า
 พววกพาลคชคิก
 รวมร่ำแฝกพุ่มทัก
 มีกำกวมแกมร้าย
 ๕๓ หมอพริกสีทมิเลื่องชาศ
 ขี้ค้ำเรียเร็ววาง
 ฉัตรรงรวงนาง
 พังและพลายเพรียวค้อม
 ๕๔ พระคุณบุญเปลืองไปปล
 ข้ามข้ายมารอรรณพ
 พระไทยโปรตปรารภ
 ให้ปล่วยพังนางข้าง
 ๕๕ เสรีเสด็จกลท้าวท่าน
 ชลชะเลวฉกร
 คชสารบันสมสลอน
 ชมทรวงเคียงข้าง

ขื่อพฤษ
 คล้าคล้าย
 พพน
 ร่ายกนกนัฟง ฯ
 เฉวียนฉวาง
 ไล่ล้อม
 นามลูก
 ค่าคลังคอกตาม ฯ
 ไตรภพ
 น่านกว้าง
 เมตภาพ
 ลุกน้อยนมไป ฯ
 กงทอน
 เหล่าข้าง
 กรินิศ
 จรวค้องเวียงรวมย์ ฯ

๕๒ พระสรสีหนาทเออน
ให้เร่งพิริยพลหาญ
พลคชชนคัชนันขนาน
กองก่อเพลิงพลาหม้อม
๕๓ เสนาเนองไพรพร้อม
๕๔ ส้าวแซ่ได้ยงบนผอง
แจจรวโจยพลหิง
คัจรวชาบขบร้อง
๕๕ จชมธรรมีกราชเกล้า
องค์เอกทศรฤทธ
สถฤษฏีวิภยสังหารสค
ทรงวิไชยข่างคัน
๕๕ คชลักษณะโลงเลิศเรือ
ยงยั้งในสงคราม
คชพาลข่านินาม
เคยไล่สารไพรวา

โองการ
แวกล้อม
รายเรียบ
รอยแว้งวังสาร ฯ
อคอง
ปากอ้ง
แหนรอย
ไ้เร้ารุกราณ ฯ
กรงยทธ
เลิศสัน
สามโลก
เช่นข่างอมรินทร์ ฯ
ชาญสนาม
แก้วนกล้า
คิริราช
รอยเร้งรุกราณ ฯ

๕๖ คชสารสามารถแม่น
บุกป่าปองราว
สลอนสารลำตัวคิ
กรุกกันคนข่าง
๕๗ สารทรงจงจบข่าง
๕๘ วันเดือนทิวเพ็ชวพาล
คชสงธำรงสาร
หมอเชือกเชิงชาญรำ
๕๘ วันหลังพิงเข้าคู่
๕๙ ขุนขี้มิไชยชาญ
หลลหลักผกแผงธาร
ลคิลอกสอคแนมเข้า
๕๙ หมั้นผจงจับจ้วง
๖๐ ถูกขาคีรงรงรัก
๖๑ ตรวร้องจ่านองอ็ค
โองแย่งพันไม้เข้า

คชลีห
ไล่ข่าง
โดยราช
คอกแคว้นในวง ฯ
ไพรรหาญ
แก้วนกล้า
สวภาพ
ร่ายเข้าคอบหลัง ฯ
เคียงสาร
เร้งเร้า
คชพยุห
ช่วยข่างชนยิง ฯ
จงชัค
รวคเท้า
โยนแยก
ผูกพร้อมพามา ฯ

๖๐	ขุนทองวันรุ่งข้าง ลุยไต่หลังพังพลาย เฉวียนพรพวาคถูกพาย ไต่ใหญ่เพ็ชวคล้องค้อง	ผืนผาย พวงพ้อง ลิวแล่น ขาศลื่นฉาเลว ๆ
๖๑	พระราชทานฉ้วนผู้หมู่ ขุนหมื่นหมายมออย่า ปรวคร้องและควาญตำ เอมไอชอาหารซ้อง	ฉมวยฉม่า แม่่นคล้อง เว็ยเว้ง แต่งค้องโกยกิน ๆ
๖๒	เงินคำครอยเครื่องทั้ง เพลาระเลื่อแพรพวายกรร รักเเวคาคควรขยัน ผ้าพรรณพนลายล้อม	ของขัน มะหัยย้อม ขวย่น นุ่งเกยวแกมงาม ๆ
๖๓	รางวัลขันไปรคให้ ตามบ้านาญการทำ พระคุณค้ค้อส้ม ใครชอบชชชชให้	เต็มหน้า ชอยใช้ พทธภาค ใหญ่หยังสมบุรณ์ ๆ